

Aan de minister van Klimaat en Groene Groei.

Zienswijze Klimaatplan
5 december 2024

Geachte minister:

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om enkele kritische kanttekeningen te plaatsen bij uw Klimaatplan.

Maar voor op de inhoud over te gaan, vraag ik u wat de status van deze consultatie is. Op basis van een “toegankelijke publiek versie” vraagt u een reactie, zonder dat u aangeeft wat er met de reacties zal gebeuren. Dat leidt tot mijn eerste twee vragen:

1. Welke zijn de achterliggende stukken die de basis zijn voor de “toegankelijke publiek versie”?
2. Ik verzoek u, gelijk zoals in andere procedures, in een openbare reactienota uw reactie te geven op alle vragen en opmerkingen die in de consultatie aan u zijn voorgelegd.

Advies van de Raad van State

De Raad van State geeft een aantal duidelijke adviezen. De hoofdboodschap is dat het spannend wordt om de klimaatdoelen te behalen, onder meer omdat een reeks maatregelen is afgeschaft voordat alternatieve maatregelen nog maar zijn aangekondigd. U heeft uw oude schoenen weggegooid voordat u nieuwe schoenen heeft (en of deze passen weet u nog niet).

3. Ik vraag u waarom u de adviezen van de Raad van State de facto negeert, zonder hier ruiterlijk voor uit te komen?

Energiebesparing: een bal voor open doel

Ondanks alle woorden die het belang van energiebesparing benoemen, ontbreekt het in de Klimaatnota aan stevige stappen op dit gebied. De energieprijscrisis van 2022 heeft aangetoond dat energiebesparing zelfs zonder investeringen mogelijk blijkt – u schrijft het zelf. Aan de Tweede Kamer rapporteert u over naleving van de bestaande energiebesparingsplicht voor bedrijven: deze is bedroevend laag. In de maatwerkafspraken met de zware industrie lijkt de urgentie te ontbreken.

Vooruitlopend complexe maatwerkafspraken, kunt u met de industrie normen afspreken die de in 2022 bereikte besparingen continueren. U kunt meer werk maken van de verplichte besparingen in het bedrijfsleven en in de gebouwde omgeving. U kunt als het Rijk het voorbeeld geven door een zichtbaar en strikt besparingsprogramma op te zetten.

4. Daarom mijn vraag aan u waarom u geen absoluut speerpunt maakt van energiebesparing? Bovenstaande gedachten zullen u of uw ambtenaren niet vreemd zijn.

Risico's in de energiesector

Schaalvergroting in de energiesector brengt enkele onverwachte risico's met zich mee. Ook het veranderend klimaat heeft invloed op het energiebeleid. Beleidskeuzes die vroeger logisch waren, zullen opnieuw doorgelicht moeten worden.

De steeds groter wordende elektriciteitscentrales zijn niet goed voor de betrouwbaarheid van het systeem. Uitval van één grote eenheid vergt immers een even grote inspanning om binnen seconden een gelijk vermogen bij te schakelen. Recente ervaringen in Finland tonen dit probleem aan: een nieuwe centrale van 1.600 MW is dit jaar driemaal stilgevallen hetgeen ook driemaal bijna tot een black-out leidde (de frequentie daalde tot 49,6 Hz – een zeer zorgelijk niveau voor een netbeheerder).

Klimaatverandering leidt niet alleen tot de zeespiegelrijzing, maar ook tot extremer weer: o.a. sterkere stormen en langere perioden van droogte. Het energiesysteem zal hiertegen bestand moeten zijn. De uitdagingen betreffen zowel de opwek als het transport van elektriciteit: Is er voldoende koelwater voor een thermische centrale? Welke stormvloedhoogte is maatgevend voor centrales nabij zee? Hoe kwetsbaar is het hoogspanningsnet voor sterkere stormen?

Aangezien hernieuwbare energiebronnen intermitterend zijn, is – zoals u ook schrijft – een zeer flexibel back-up systeem nodig. Zo'n systeem zal veel aan veerkracht winnen als dit lokaal gespreid opgezet. Dan zijn immers de bovenstaande risico's van uitval van grote eenheden en hoofdverbindingen beter op te vangen.

5. Hoe waardeert u de veerkracht die een flexibel, kleinschalig systeem aan het elektriciteitssysteem zou kunnen toevoegen?

Geopolitieke risico's en leveringszekerheid

In deze tijd zijn de geopolitieke risico's op energiegebied niet te missen. Dat de afhankelijkheid van andere landen zo veel als mogelijk zal moeten worden verminderd, is evident. Uw positie

ten aanzien van kernenergie is daarom verbazingwekkend. Zowel voor de bouw, voor levering van splijtstof als voor de verwerking van afval van kerncentrales, is Nederland op het buitenland aangewezen. In uw recente brief aan de Tweede Kamer benadrukt u de afhankelijkheid van Rusland voor de levering van splijtstof.

Een ander geopolitiek risico doet zich op dit moment expliciet voor in de Oekraïne. De kerncentrale van Zaporizja is een doelwit in de strijd met Rusland. Door met een kernramp te dreigen (door de koelwateraanvoer droog te zetten, door het personeel te verjagen, door de hoogspanningsverbindingen te verwoesten enz.), legt Rusland zonder daadwerkelijke directe aanval de centrale plat.

Een centrale en de noodzakelijke voorzieningen (personeel, koelwatersysteem, trafostation, hoogspanningsverbindingen, e.d.) zullen altijd kwetsbaar blijven voor militaire of terroristische aanvallen of het dreigen daarmee.

6. Ook in dit verband is mijn vorige vraag relevant: hoe waardeert u de veerkracht die een flexibel, kleinschalig systeem aan het elektriciteitssysteem zou kunnen toevoegen?

Inzet kerncentrales

Het is in de sector (inclusief uw ministerie) algemeen bekend dat kerncentrales in basislast draaien; de cijfermatige achtergrond van het NPE laat dat ook zien. Ook de Raad van State wijst u op de economische gevolgen van het in deellast inzetten van kerncentrales. Niettemin spreekt u in de Klimaatnota over de regelbaarheid van kerncentrales.

7. Kunt u duidelijkheid geven over de inzet van de kerncentrales die u voor ogen heeft? Wie neemt de kosten van inzet als deellast vervolgens voor zijn rekening?

Uraniumketen en klimaatrechtvaardigheid

In kerncentrales komt radioactief afval vrij. Dit is een bescheiden, maar gevaarlijke hoeveelheid. Bij de winning van uranium komen veel grotere hoeveelheden radioactief afval vrij en bij de opwerking komen ook grotere hoeveelheden giftig verarmd uranium vrij.

Al deze afvalstromen zijn gevaarlijk en blijven gevaarlijk (giftig en stralend) voor vele generaties na ons.

8. Acht u dat dit past binnen uw beleid, gericht op klimaatrechtvaardigheid, zowel geografisch (vervuiling en gezondheidsrisico's nabij de mijn) als intergenerationeel?

Daarbij komt dat het Nederlandse radioactieve afval door staatsbedrijf COVRA wordt overgenomen. Daarmee komt de verantwoordelijkheid en daarmee de rekening van eeuwenlang toekomstig afvalbeheer voor rekening van de Staat.

9. Acht u het klimaatrechtvaardig dat de vervuiler hier niet voor zal betalen?

Staatssteun en klimaatrechtvaardigheid

Voor de bouw van kerncentrales is een sterke financiële ondersteuning door de Staat nodig. De grote bedragen die daarvoor nodig zijn (de € 14,5 miljard is niet genoeg) zullen door de moeten worden opgebracht.

Het zou bijzonder onrechtvaardig zijn als op deze wijze de Nederlandse (energie)-belastingbetalers de rekening betalen voor goedkope stroom voor de industrie of voor de export.

10. Mijn vraag aan u is hoe u deze onrechtvaardigheid denkt te gaan voorkomen?

Het Klimaatplan bevat nog vele lijnen op terreinen waar ik geen of minder kennis van of ervaring mee heb. Ik laat deze hier onbesproken.

Ik zie uit naar uw gemotiveerde antwoorden op mijn vragen.

Vriendelijk groet

5 december 2024

ir Frits Otte
raadgever in energie

www.fritsotte.nl